

Titeln på min artikel är hämtad från Monika Gora och Gunilla Bandolins bok Vad kostar ett träd? från 2015, där de analyserade värdet av en förlorad park. Sommaren 2012 skövlades en park runt Gottorps gård i utkanten av Malmö – en plats med gamla träd, minnen och berättelser.

Vad kostar ett träd?

– ÄR 7,9 MILJONER FÖR EN GRAN RIMLIGT?

➔ Elva år har gått sedan boken publicerades, men frågan är fortfarande högaktuell. Den återkommer i allt från olovliga trädfällningar till försäkringsärenden, byggskenen och konstinstallationer. Ett aktuellt exempel är verket Granens tid, där en klon av världens äldsta kända träd – granen "Old Tjikko" från Fulufjället – placerats i en klimatkammare på Malmö sjukhus. Verket är en poetisk, men också provocerande kommentar, till människans relation till naturen. Och prislappen? 7,9 miljoner kronor. När jag för ett tag sedan stannar för att fotografera installationen passerar en kvinna och muttrar: "Åtta miljoner, för ett träd...".

VÄRDET AV ETT TRÄD – ELLER VÄRDET AV VAD ETT TRÄD GÖR

Den spontana reaktionen är begriplig. Åtta miljoner, eller mer korrekt 7,9 miljoner, för ett enda träd låter absurt. Men frågan är vad som egentligen värderas. I Granens tid handlar kostnaden inte om trädet i sig, utan om kontexten – den vetenskapliga, konstnärliga och samhällsliga iscensättningen. Värdet ligger i symbolen och de tekniska lösningarna, inte i veden.

Samma sak gäller för urbana träd. Vi vet att de inte bara är biologiska organismer utan också sociala, kulturella och ekonomiska tillgångar. Ett stadsträd minskar inte bara dagvatten och kyler våra städer, utan det bidrar även till folkhälsa, trivsel och identitet. Men hur sätter man ett pris på det? ▶

TRÄDAKTUELLT

Johan Östberg är landskapsingenjör och docent på Trädkontoret.

Konstverket Granens tid i september 2024, runt tre månader efter anläggandet.

Konstverket i januari 2025. Under 2025 utvärderades klimatkamarens inställningar. Referensgränar från sydligare breddgrader är placerade för utvärdering”.

Nästan ett år efter planteringen, maj 2025, fortsätter inställningarna.

Tekniker på plats för att justera inställningarna, maj 2025.

EKONOMISKA VÄRDERINGSMODELLER

Under de senaste decennierna har flera metoder utvecklats för att försöka svara på just detta. I Sverige används främst Alnarpsmodellen 2.2, framtagen vid SLU Alnarp, som bygger på trädets storlek, art, vitalitet och skador. Modellen är vedertagen i Sverige och används av bland annat kommuner, konsultföretag och bostadsbolag för att exempelvis beräkna ekonomisk ersättning vid skador eller borttagning.

Internationellt finns ett stort antal modeller och det verkar nästan som att varje land eller region behöver ta fram sin egen modell som därmed kan få den förankring som krävs för att en modell ska kunna hävda sig både praktiskt och juridiskt. Gemensamt för dessa är däremot att de försöker översätta biologiska, estetiska och kulturella kvaliteter till ekonomiska termer. Det är en nödvändighet i ett juridiskt och ekonomiskt system som kräver siffror, inte känslor. Men även de mest sofistikerade modeller är bara kvalificerade uppskattningar. De kan aldrig fullt ut fånga de sociala, biologiska eller kulturella dimensionerna av ett träd.

TRÄDENS ROLL I DAGENS SAMHÄLLE

I dagens stadsplanering diskuteras träd ofta i termer av ekosystemtjänster – deras

mätbara bidrag till klimatreglering, vattenhantering och biologisk mångfald. I och med EU:s Nature Restoration Law har även indikatorer som urban krontäckning fått en tydligare roll, vilket stärker trädens position som en central del av den urbana infrastrukturen. Samtidigt finns en risk att träd reduceras till komponenter i tekniska system, där deras värde främst bedöms i kvantifierbara termer.

När träd planeras i relation till teknisk infrastruktur – ledningar, dagvattensystem eller byggnader – uppstår ofta en spänning mellan olika värden. Träden bidrar med skugga, avkylning och koldioxidbindning, men kan också skapa konflikter med drift, säkerhet eller möjligheten att genomföra planerad bebyggelse. Förvaltningen måste därför balansera dessa intressen: Trädens långsiktiga värde mot de kortsiktiga tekniska och ekonomiska kraven.

TRÄDENS OLIKA VÄRDEN

Att värdera träd handlar om mer än att uppskatta deras storlek eller ålder. Träd fyller samtidigt ekologiska, sociala, juridiska och tekniska funktioner – och deras betydelse förändras beroende på sammanhanget. Ett träd kan vara ett biologiskt habitat, ett kulturellt minnesmärke eller fylla en funktion som skuggande träd på en skolgård.

I stadsplanering och förvaltning behöver dessa perspektiv vägas samman för att beslut om skydd, ersättning eller avverkning ska bli rättvisande:

- **Det funktionella värdet** – trädens konkreta bidrag till klimatreglering, luftkvalitet, dagvattenhantering och andra ekosystemtjänster.
- **Det biologiska och ekologiska värdet** – trädens roll som livsmiljöer, spridningskorridorer och strukturer i urbana ekosystem, inklusive deras bidrag till biologisk mångfald och ekologisk resiliens.
- **Det sociala och kulturella värdet** – människors relation till träd genom upplevelse, minne och platsidentitet.
- **Det juridiska värdet** – trädens rättsliga ställning enligt svensk lag och praxis. Högsta domstolen har i domen NJA 2015 sidan 199, fastslagit att olovlig avverkning av träd på annans fastighet utgör sakskada enligt skadeståndslagen. Ersättning ska i första hand grundas på återanskaffningskostnad, eller – när återplantering inte är möjlig – på fastighetens minskade marknadsvärde. Därmed erkänns trädet som en skyddsvärd egendom med både ekonomisk och rättslig betydelse.

Oktober 2025, granen har nu med stor sannolikhet bytts ut mot en ny klon.

ÅTER TILL GRANEN

Granens tid på Malmö sjukhus är en installation som tydligt visar hur frågan om trädets värde kan tolkas i samtiden. I klimatkammaren står en klon av granen "Old Tjikko" omgiven av sensorer, lampor och styrsystem. När installationen invigdes var granen frisk och grön, men med tiden började den visa tydliga tecken på stress: gulnande barr och svag tillväxt. Under 2025 sattes en skylt upp med texten "Inställningar pågår – under 2025 utvärderades klimatkammarens inställningar. Referensgranar från sydligare breddgrader är placerade för utvärdering." Kort därefter byttes trädet, med stor sannolikhet, ut mot ett nytt exemplar av samma klon.

VÅR TIDS MOTSÄGELSE

Prislappen på 7,9 miljoner kronor väckte uppmärksamhet och ifrågasättanden. Men kostnaden speglar inte bara själva trädet, utan hela den tekniska och konstnärliga konstruktionen runt det – en symbolisk iscensättning av människans försök att kontrollera och bevara naturen.

Granens tid blir därmed inte ett romantiskt monument över naturen, utan en konkret illustration av vår tids motsägelse: hur vi samtidigt försöker skydda, mäta och ersätta det levande. Att själva trädet sannolikt inte överlevde installationen gör verket än mer träffande – en påminnelse om att även de mest välmenande tekniska lösningar riskerar att bli sin egen motsägelse, när det levande inte längre får vara just levande. •

”
...med tiden
började
granen
visa
tydliga
tecken på
stress”